

del taulier, / ia no i puosca *baratar* un denier» (Appel, 35.20). — ⁴ *barat* 'affaire commerciale' és molt freqüent en els documents del segle XII (veg. Brunel, *Les plus anciens chartes*: doc. 1160, 96.3 i 4; doc. 1185, 228.7; etc.; *barat* 'engany' en *Breviari d'Amor* (Appel, 115.210); *baratador* '(home enganyós)' (Appel, 96.31). — ⁵ És clar que tals significats *barat* 'acte il·lícit', *barater* 'el que fa actes fraudulents', etc. també poden ser una extensió del sentit de *baratar* 'traficar'. — ⁶ Per exemple, el panromànic *puta*, it. ant. *putto*, *putta*, també semblen presentar el mateix fenomen de reduplicació de la base *PUTUS* 'nen, -a' (DCEC III, 929). — ⁷ Notem que el fr. ant. i avui dial. *jotte* 'étuvéé des légumes' (d'on prové el cast. *jota* 'potaje de bledos, borrajas y otras verduras'), l'origen cèltic del qual ja s'ha mostrat (FEW v, 90-92), suposa la base **JUTU* amb *-TA*, mentre el bretó *iod* 'farinetes', el gal·lès ant. i còrnic ant. *iot* deriven de **JUTU* (DCEC II, 1068-69). — ⁸ OPou dóna *barato* com a adverbi: «*barato* se han arrendat los delmes...» (*TbPu.*, 127), i una altra vegada com a sinònim de *a bon mercat*: «comprar *barato* o *a bon mercat*, bene emere, vili, parvo» (ibid., 134). — ⁹ Apareix també a les versions BII, CII i FII i una de les quatre és d'Agramunt o Bellpuig, les altres tres ortogràficament orientals; encara que aquest passatge no figura en A (Penedès, ja ed. 1853), Milà data el romanç de 1601 i la coincidència de les quatre versions sembla indicar que ja vingui de l'original.

BARB I, 'granet sebaci', alteració de *bar* (sota la influència de *barba*, comprensible pel fet que els barbs es veuen molt sovint allí on es podria esperar que sortís barba), i aquest, del ll. *VARUS* aplicat a diversos grans que surten a la pell dels homes i animals. □ 1.ª doc.: S. xv, *Flors de Med.* (AlcM, i un altre en el DAG.).

No el veiem encara en els diccs. Torra, Lacav., Aversó, OPou; sí en Belvitges i els altres posteriors. A Mallorca (però no Menorca) s'usa una variant *bart*, que podria resultar de **bar* (amb *-r* conservada per monosíl·lab); en l'ús valencià més corrent pronuncien *barro*, com en castellà i portuguès. Aquesta forma amb *-rr-* ha de ser antiga, car no sols es troba en castellà antic *barroso* des del S. XIII, sinó que també era *barr* en mossàrab (PAlc.), i des d'antic, puix que formà el derivat *mubárrar* «barroso»; es deu la geminació a influència de *VERRUCA*, influència que fou recíproca (d'ací la *b-* del cat. *berruga*, *barr-*) i que en alguns llocs produí un ver encreuament, amb formes com *berruoco*, *bérrego*, etc., per a les quals remeto al DCEC (s. v. *barro*). D'altra banda en els parlars d'Oc apareixen formes amb *-r-* simple, com en llatí: prov. *vare* 'larva de botinot i insectes semblants' (amb *-e* per infl. de *verme* 'cuc'), Narbona *baroú*, Pezenàs *baroú* (o *badoú*, canvi de *r* en *d* entre vocals, freqüent allà): «trou fait par un ver dans le chène dont sont faites les futailles» (Anglade, *Litbl.* XXI, 181), i ja *varon* 'pústula' en la Cirurgia de R. d'Avinyó, v. 92

(p. p. Cianciolo, *ARom.* xxv, 83, escrita en el Gard c. l'a. 1200). Sense la *-b* també el bc. *bartz* 'llémena', amb el qual coincideix «*bars* que nex en la cara», registrat com a singular en Busa-Nebr., 1507. Però coincideixen amb la *-b* catalana, *barbios* 'granulació carnosa que se presenta al ganado vacuno en las encías' a part d'Astúries (Vigón), al costat de *bárabu* (ibid.), *bálagu* 'tumor en el bestiar', on la *a* postònica pot resultar fàcilment d'anaptixi; i port. ant. *barvos* 'tumorets com un gra de blat que pot tenir el cavall sota la llengua' (Mestre Giraldo, a. 1318, *RL XIII*, 267), el qual assegura que ja s'usava la forma *barbulos* en baix llatí medical.

BARB II, 'peix d'aigua dolça de 30-80 centímetres de llarg', del ll. *BARBUS* id. □ 1.ª doc.: 1262, en un doc. referent a Pere el Gran.

Segons totes les aparences, és un derivat llatí de *BARBA*, car es tracta d'un peix barbut, o almenys amb una espècie de gran bigoti: «gorgs de prou fondària on s'hi veu un floreig de *barbs mostatxuts* que fan ensalivar lo pescaire de canya» (Bosch de la Trinxeria en DAG.). El roms. *brudã*, peix semblant o igual al barb, sembla venir de la forma traco-dàica de l'eur. *bhardbã* (d'on han sortit el ll. *barba* i el germ. *bard*) (veg. Giugleà, s. v. *Mureș*, en *Apulum* v, 433). Jo n'he vist pescar en molts estanys i rius del territori lingüístic: a l'Albufera valenciana (Palmar), a les bases de Puigverd de Lleida (junt amb *tenques*, *anguielles* i *geperuts*), i en el circ de Ratera (entre Espot i la vall d'Aran) hi ha l'*Estany dels Barbs*. A l'alt-aragonès d'Echo s'usa una variant *bárbul*. Ja el recollí OPou en el *TbPu.*, p. 64.

BARBA, del ll. *BARBA* 'pèl de la barba'. □ 1.ª doc.: orígens (escriptors del S. XIII, Llull, etc.).

L'acc. 'barbeta, mentó, part inferior de la cara' no és inversemblant que sigui tan antiga com la llengua literària, si bé no en tinc a mà doc. anterior a 1640 (*DTorra*), car té una gran extensió romànica; és de creure que no fos estranya al llatí vulgar i ben possible que vingui de més amunt. En romànic és comuna a les tres llengües de la Península, i encara que sigui estranya a l'italià comú i al francès, es retroba en romanès, i en molts parlars italians i occitans; no significa gran cosa en una acc. així la data tardana de la doc. (també aquesta és tardana en les altres llengües romàniques, com en castellà [c. 1400], en portuguès, en romanès, etc.), i és així per la mateixa naturalesa de la idea; en llengua d'oc és acc. estranya o mal documentada a la llengua medieval,¹ i avui és llenguadociana en tota l'amplitud d'aquest dialecte (lato sensu, des de Tolosa fins a Arles i fins al Carcí i el Roergue; manquen dades gascones); a Itàlia es troba sobretot en dialectes del Sud (Nàpols, Basilicata i Marques), però també a Lombardia.² En català modern *barba* (de vegades *barbeta*),³ regna com a expressió única de la llengua real fins a l'extrem Nord del territori: el tinc sentit i anotat fins al Capcir (Formiguera) i el Pallars Sobirà (Àreu). L'ampla difusió dóna peu a creure